

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

בעזהש"ת

קובץ עשירי
דברת במ

שאלות תמיהות וקושיות
לימי בין-הזמנים דחג הסוכות תשס"ד

ומצורף בזה דברי חיזוק נפלאים מאת
הגאון הגדול

רבי אברהם חיים ברים

זצוקללה"ה

נלב"ע כ"ה אדר תשס"ב

המשיבים על חלק מהשאלות ישתתפו בהגרלה בה
יוגרלו עשרות סטים של אחד המהדורות המפוארות של

ש"ס פנינים (כ' כרכים)

(פרטים בתוך הקובץ בעמוד 6)

ירל ע"י

"אגודת דברת במ בארץ ישראל"

לבקשת רבים הדפסנו שוב:

דברת במ'א' – מנחם אב תש"ס, ובו קושיות בענינים שונים, עם דברי חיזוק מגדולי ישראל בעניני בין הזמנים
דברת במ'ב' – סוכות תשס"א, ובו קושיות בעניני הלכות הנוגעים לחג הסוכות, עם ליקוט בעניני חג הסוכות
דברת במ'ג' – פסח תשס"א, ובו קושיות בעניני הלכות הנוגעים לחג הפסח, עם פירושים נפלאים מהגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א על הגדה של פסח
דברת במ'ד' – מנחם אב תשס"א, ובו קושיות בעניני ברכות, עם ליקוט דברי חיזוק מהגאון הצדיק רבי שמשון פינקוס זצוקלה"ה
דברת במ'ה' – סוכות תשס"ב, ובו קושיות בעניני חג הסוכות, עם ליקוט דברי חיזוק מהגאון הגדול רבי אברהם פאס זצוקלה"ה
דברת במ'ו' – פסח תשס"ב, ובו קושיות בעניני הלכות הנוגעים לחג הפסח, עם פירושים על הגדה של פסח, לזכרו של מרן רשכבה"ג בעל ה"אבי עזרי"י זצוקלה"ה
דברת במ'ז' – אב תשס"ב, ובו קושיות בענינים שונים, ודברי חיזוק מהגאון הגדול רבי זלמן רוטברג זצוקלה"ה
דברת במ'ח' – פסח תשס"ג ובו קושיות בעניני חג הפסח וספח"ע, עם דברי חיזוק ומילי דאגדה מאת הגאון רבי דב גבריאל גינצברג זצוקלה"ה ומאת הגאון רבי בערל אייזנשטיין זצוקלה"ה
דברת במ'ט' – מנחם אב תשס"ג ובו קושיות בעניני שבת, עם ליקוט דברי חיזוק מהגאון הגדול רבי יחיאל מיכל מיינשטיין זצוקלה"ה
דברת במ'י' – סוכות תשס"ד ובו קושיות בעניני חג הסוכות, עם ליקוט דברי חיזוק מהגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

המעונין יתקשר וישאיר הודעה

במספר 058-865-188 או 053-385-693

In Europe, please call 0161-708-9745 or 07-773-777-840

In the Americas, please call 1-718-677-1838

לכני הישיבות היקרים המעונינים לזכות את הרבים

דרושים לנו בני ישיבות שמוכנים להיות אחראים על קופסת הקובצים שבביהכ"נ הסמוך לביתם בימי בין הזמנים.
המעוניין יתקשר למספרים הנ"ל וימסור שמו, כתובת וטלפון בבית, שם הישיבה וטלפון בישיבה, כמו"כ נבקש בזאת מכל מי שבידו כספים של קובצים קודמים, נא להתקשר למספרי פלאפון הנ"ל ולהשאיר שם וכתובת

בסיעתא דשמיא יצא לאור ספר נפלא

"ויש לומר"

ובו כמה תשובות נפלאות על כל קושיה וקושיה

שבט"ו קונטרסי "ודברת במ"

ניתן להשיג בטל. 02-5381479

בפתח הקובץ העשירי

יתברך הבורא וישתבח הנותן התורה לעמו ישראל שהגיענו עד הלום להוציא לאור הקובץ העשירי מקובצי "ודברת במ" לימי בין הזמנים דחג הסוכות תשס"ד קמיה רבנן ותלמידיהון וכל מאן דעסקין באוריתא די בכל אתר ואתר; ובו ל' קושיות בעניני דחג הסוכות, מהם כ"ב קושיות לפלפולא שניתן לפלפל בהם כדרכה של תורה זה אומר בכה וזה אומר בכה ואלו דברי אלקים חיים; וח' קושיות הם המכונים "לאוקמי גירסא", הם הלכות מפורשות בהל' חג הסוכות שנכתבו בדרך חידות. וכדי לעודד הלומדים החשובים והיקרים שיחיו להעלות על הכתב מה שהעלו במחשבתם בס"ד ליישב הקושיות, יתקיים הגרלה מבין כל המשיבים שישלחו תשובותיהם על עשרות סטים של ש"ס פנינים מאחד המהדורות המפוארות. (תנאי ההשתתפות בעמוד 6).

ולמותר לציין התועלת הגדולה שבקובצים אלו באשר כיום נראים בכל מקום אנשי תורה עם הקובץ בידיהם ונושאים ונותנים בענינים שבקובץ. ובס"ד חוזרים אלינו כמות עצומה של מכתבי תשובות. ונזכיר בזאת בהוקרה עמוקה לכל אלפי המשיבים בארץ ובגולה ששלחו תשובותיהם שמהם שאבנו עידוד להמשך הוצאת הקובצים, ואף נביע את התנצלותינו לכל המשיבים שלא שלחנו להם מכתב חזרה כל שהוא, כי אין זה מפני זלזול ח"ו אלא מעומס העבודה שבבדיקת כל התשובות אין באפשרותינו להשיב, ואדרבה כל מכתבי התשובות שהתקבלו על תשעת הקובצים הקודמים נמצאים בידינו ועוד חזון למועד לפרסמם בחיבור בפני עצמו. ובהזדמנות זו הננו לבקש בזאת מכל הני צורכי מרבנן שבידם תמיהות וקושיות בדברים השווים לכל נפש ואפשר לשאת ולתת בהם, ומעוררים המחשבה להתעמק בהם ליישבם, או לחלק בין דברים הדומים, או מי שיש לו שאלות כדוגמת השאלות "לחדודי", יעלם על הכתב וישלחם אלינו ונפרסמם בקובצים הבאים בעזה"י, ויש בזה זכוי הרבים גדול מאוד. ולחיבת הקודש נצרף כאן ביאור שעלה במחשבה בחג הסוכות דאשתקד הנוגע לזמן שמחתנו חג הסוכות, דהנה יש להבין הא דחג הסוכות הוא החג היחידי שנקבע שמו זמן שמחתנו והרי נצטוינו על

השמחה בכל המועדות וכבר נאמרו ונכתבו בזה בספרים הקדו'.
ואולי אפשר לומר ביאור נחמד. ובהקדם נביא את דברי הרמב"ם
בסוף הל' לולב וז"ל השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה וכו'
עבודה גדולה היא וכו' עיי"ש ולכאורה יש להעיר למה המתין הרמב"ם
לקבוע הלכה זו דיש לשמוח בעשיית המצוות עד הל' לולב ולא כתבו
קודם בתחילת היד החזקה הל' ת"ת או תפילה או ק"ש דהא הוי דין
כללי בכל המצוות דיש לשמוח בעשייתם. והנראה בזה דהרמב"ם כ'
זאת כהמשך להלכות קודמים שכתב שם דיש שמחה מיוחדת בחג
הסוכות יותר משאר המועדים ובא הרמב"ם לבאר מהו השמחה
המיוחדת שבחג הסוכות. ועי"ז כ' דהנה יש חיוב שמחה בשעה שאדם
עושה מצוה, וא"כ נמצא שתמיד כשהאדם עושה מעשה מצוה עליו
לשמוח, והיינו בשעה שמתפלל ובזמן שלומד תורה ובשאר עשיית
המצוות. אמנם במשך שאר ימות השנה יכול לקיים מצוות ברוב שעות
היום ועליו לשמוח בזמן קיומם מ"מ יש הרבה שעות ביום שאינו
מקיים מצוות משום שעליו להתעסק בצרכיו - שינה, אכילה, שתייה -
שאינו לו מצוה בעשייתם ואף שודאי מותר ואף מחויב האדם להתעסק
בהם כדי שיהיה לו כח לעבודת ה' מ"מ קיום מצוה בפשטות אין לו
בזה. ואז אינו בשמחה דרך בשעת קיום מצוה עליו לשמוח. ורק יש
שבע ימים בשנה שאז כל מה שעושה יש לו מצוה בהם, והיינו שבעת
ימי חג הסוכות, דאף כשהולך לישון בסוכה מקיים מצוה וכשאוכל או
שותה בסוכה יש לו בהם קיום מצוה ואז עליו לשמוח דכך הוא הדין
כשמקיים מצוה עליו לשמוח. נמצא דשמח במשך שבעת הימים ללא
הפסק דכל הזמן מקיים מצוות וזהו השמחה יתירה שנקבע בחג הסוכות
יותר משאר המועדים שנתן הקב"ה שבעה ימים שאפשר וצריך האדם
לקיים בו מצוה בכל שעות היום והלילה ואז חייב לשמוח ג"כ בכל
שבעת הימים. ואפשר דלכן נקרא שמו "זמן שמחתינו" דזהו הזמן
היחידי שאפשר ומחוייב האדם לשמוח בהם מתחילת יו"ט עד סוף ימי
החג משום דהוא מקיים מצוה כל הזמן ללא הפסק.

ונסיים בתפלה וזעקה לבורא העולם יוהסר ממנו אויב דבר וחרב
ורעב ויגוף, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, ונשמח בדברי
תורתך ובמצוותיך לעולם ועד

לכבוד התורה והוגיה

ודברת במ"ה בא"י

ואלה שמות הזוכים בששה סדרי משנה "זכר חנוך"
בהגרלה שהתקיימה מבין המשיבים על הקובץ
"ודברת במ" לימי בין הזמנים מנחם-אב תשס"ג

הרב אורי שרגא קצבורג ק"ס כולל בית שלום	אליעזר טשרנוק ירושלים מכינה מענה שמחה	הרב משה אדרי ירושלים כולל עברדוק
אברהם קריגסמן בני ברק ישיבת גרודנא - אשדוד	צבי יוח'וק בני ברק ישיבת אמרי צבי	הרב חיים משה אייזעמאן ירושלים כולל מיר
הרב שלמה רבינו בני ברק כולל פונבז'י	אברהם אלתר יגלניק ירושלים ישיבת כנסת יצחק-ק"ס	הרב שלמה אנגלרד ירושלים ישיבת גבעת שאול
חיים רחנברג ירושלים ישיבת איתרי	הרב גבריאל ארי' יפה בני ברק כולל פונבז'י	ישראל מאיר גלינסקי ירושלים ישיבת תפארת יעקב
הרב יוסף רוטנברג ירושלים כולל קול תורה	בניהו כהן ירושלים ישיבת קול יעקב	יעקב ארי' הלוי גרוסמן ירושלים, ישיבת קהילות יעקב-חזון יחזקאל
אלחנן דוד שטיינפלד ירושלים ישיבת בית מתתיהו	יצחק לזנובסקי ירושלים ישיבת פונבז'י	הרב אלכסנדר גרוסמן ירושלים כולל בעלזא
הרב אמיר שטרן קרית ספר כולל דעת תבונות	הרב יצחק מרגליות קרית ספר כולל פונבז'י - קרית ספר	הרב יהודה הויזדא קרית ספר כולל פונבז'י - קרית ספר
חיים שטרן ירושלים ישיבת גרודנא - באר יעקב	חיים זאב נבנצל ירושלים ישיבת תפארת התלמוד	הרב יוסף היימן אלעד כולל הרצ"ן - אלעד
הרב נחמ' שנברגר קרית ספר כולל ישרי לב	אהרן סמיד ירושלים ישיבת גבעת שאול	משה טולידנו בני ברק ישיבת פונבז'י
יצחק שעוי ירושלים ישיבת קטנה תפרח	הרב שמואל פוקסברומר ירושלים כולל מיר	אברהם מאיר טריגר ירושלים ישיבת תושבי תפרח

תנאי ההשתתפות

1. כל חמש תשובות על חמש שאלות שונות מזכות את המשיב בזכות אחת בהגרלה (אפשרי להגיע עד שש זכויות).

For every five questions answered, you are entitled to one entry in the drawing (up to six entries possible).

2. התשובות מזכות את השולח גם אם שמע זאת מאחר או ראה בספר כתוב.

You can also write and send in an answer that you saw in a *sefer* or heard from someone else.

3. המשיבים מתבקשים לכתוב את התשובות לפי סדר השאלות, ולכתוב בכתב ברור.

Please write your answers CLEARLY, and in the order of the questions.

4. למשלוח התשובות יש לצרף את הטופס בעמוד 29 ולסמן כל שאלה שנכתבה עליה תשובה ולמלאות הפרטים ולשלוח לכתובת דלהלן.

Fill out the form on page 29, and mail to the address below.

5. מי שלא קנה את החוברת יכול לצלם את דף הטופס ולשלוח תשובות בצירוף מחיר החוברת.

Even if you were unable to purchase the booklet, you can make a copy of the form on page 31 and send it in together with your answers and the price of the booklet.

6. אפשר לשלוח את התשובות עד יום ב', ר"ח חשוון תשס"ד.

Answers must arrive no later than 1 Cheshvan 5764 (October 26).

In Europe:
13 Cleveleys Grove
Salford M7 4DE
Manchester

In the US:
1171 E. 19th St.
Brooklyn, NY 11230
USA

בא"י:
ת.ד. 36018
ירושלים

ראינו לנכון לצרף כאן לעת זמן שמחתינו דברים נפלאים בענין השמחה בלימוד התורה

כתב הרמב"ם (סוף הלכות לולב) השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה וכי עבודה גדולה היא וכי עיי"ש. והנה הרב המגיד הנ"ל כתב בא"ד "השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה", אשר מבואר מלשונו זה דבלימוד התורה והחכמה, ישנה חובת שמחה מיוחדת, יתר משאר המצוות, וזהו ביאור נוסח ברכת אהבת עולם דערבית, שאומרים ונשמח בדברי [תלמוד] תורתך ובמצותיך וכי, דישנו שמחה מיוחד בתלמוד תורה יתר משאר המצוות.

וכן מבואר מהא דאיתא בשבת דף ט"ג ע"ב שמח בחור בילדותך וכי ר"ל אמר עד כאן לדברי תורה, ופירש"י למוד משמחה ומטוב לב. וכן מבואר ממה שכתוב בקהלת (ח, ט"ו) ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמח, ופירש"י בשם המדרש אגדה דאכילה ושתיה אינה אלא תלמוד תורה עכ"ל. הרי מבואר דישנו דין שמחה מיוחדת בתלמוד תורה יתר משאר מצוות. ובה נראה לבאר מה דהתורה מכונה בשם שיר, וכמבואר בחגיגה דף י"ב ע"ב, דמה דכתיב בתהלים (מ"ב, ט) ובלילה שירה עמי, קאי על עסק התורה, הרי מבואר שהתורה נקראת שיר, ויש לבאר דהיינו מחמת החובת שמחה מיוחדת שיש בתלמוד תורה וכמשי"נ.

והנה אין מן הצורך לבאר יחוד שמחת תלמוד תורה, דלבד היותו א' מקניני התורה כדאיתא בפרק קנין תורה, ועיין שם במפרשים מה שכתבו בטעם הדבר, הרי מצות תלמוד תורה מיוחדת מכל המצוות וכדאיתא במועד קטן דף ט ע"ב על הפסוק (משלי ח, י"א) וכל חפצים לא ישוו בה, דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה, ובירושלמי פ"ק דפאה איתא, אפילו כל מצותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, ועל כן אמילא שמחת מצות תלמוד תורה מיוחדת מכל המצוות.

אך גם נראה לבאר יחוד ענין שמחת תלמוד תורה, דמהות השמחה בעבודת ה', הוא מחמת היות התורה תכלית בריאתו ובריות העולם, שזה ורק זה הוא חפץ האל בתחתונים, והרי מצינו דתלמוד תורה מיוחד בענין הזה וכדאיתא בסנהדרין צט: על הפסוק (איוב ה, ז) כי אדם לעמל יולד, הוי אומר לעמל התורה נברא, ובאבות (פ"ב, מ"ח) איתא רבן יוחנן בן זכאי וכי, הוא היה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה

לעצמך כי לכך נוצרת, והוא גם כן תכליתו של כל הבריאה כמבואר בחז"ל וכמו שהאר"ך בזה בנפש החיים שער ד', אשר לכן מיוחד שמחתו, יען היותו מיוחד בתכלית בריאת האדם והעולם.

גם לפי טעמו של הזוהר, שהשמחה בעבודת ה' הוא משום השראת השכינה ששורה על המקיים המצוה, יבואר ענין יחוד השמחה בתלמוד תורה כאשר ישנו ענין מיוחד של השראת השכינה בשעת הלימוד כדאיתא בברכות דף ו ע"א ובאבות פ"ג, מ"ו.

ויש להוסיף בזה, דהנה הרב המגיד כתב וז"ל אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן, ויעשה הטוב מצד שהוא טוב, ויבחר באמת מצד שהוא אמת וכו', ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו עכ"ל. והנה אף שממה שכתב אחר כך הרב המגיד וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל מבואר דווקא עיקר שורשה של שמחה בעבודת ה', מכל מקום מתבאר מדבריו דגם שייד לשמחה זו עוד ב' דברים, האחת יעשה הטוב מצד שהוא טוב, ושנית ויבחר באמת מצד שהוא אמת.

אשר לפי זה יש לומר, דבתלמוד תורה דמיוחד גם כן בהנך ב' ענינים, דתורה נקראת טוב דאין טוב אלא תורה כדאיתא בברכות דף ה ע"א, ובאבות (פ"ו, מ"ג), ונקראת גם כן אמת כדאיתא שם בע"ב, אשר נמצא דהתורה מיוחדת בג' הדברים תכלית הבריאה - טוב - אמת, שהם מהוים החוט המשולש אשר ממנה נבנה השמחה בעבודת ה' כדברי הרב המגיד הנזכר, ולכן מתייחד תלמוד תורה בשמחתה.

(ובענין מה שכתבתי דחלק משמחת תלמוד תורה הוא מכח מה שתורה מיוחדת במה שנקראת טוב, יש להביא לזה מה שכתב בספר מעלות התורה לענין תלמוד תורה, וז"ל וישמח בה וכו' וכתוב (דברים כ"ו, י"א) ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה עכ"ל. דמכח היותו הטוב ראוי לשמוח בה וכמו שנתבאר).

עוד יש לבאר ענין שמחה מיוחדת שישנו בתלמוד תורה, דהנה איתא בתנחומא סוף פרשת נח וז"ל אבל לעולם הבא וכו' ויהיו עובדים אותו בשמחה שנאמר עבדו את ה' בשמחה, אבל אומות העולם יהיו עובדין אותו ברעדה, כגון אדם שבנו משרת לפניו, משרת בשמחה, אומר, אם אקלקל מעט לפני אבי אינו כועס עלי שהוא אוהב אותי, לכך עובד בשמחה, אבל העבד הנכרי משרת ביראה, אומר, אם אקלקל לפניו כועס עלי, לכך עובדו ביראה עיין שם עוד.

והנה מה שכלל ישראל הם בבחינת בנים למקום, הוא מחמת לימוד התורה כמבואר בספרי פרק ואתחנן על הפסוק (דברים ו, ז) ושננתם לבניך (ועיין שם רש"י), אשר בזה יש לפרש מה שאומרים בתפלה

השיבנו אבינו לתורתך (ושו"ר שכ"כ ברוח חיים באבות פ"ב, מ"א ד"ה והנה), ולכן גם בחינת "שהוא אוהב אותי" הנזכר בתנחומא שייך לתורה במיוחד, שלכן בברכת אהבת עולם ואהבה רבה ששייך לתלמוד תורה כדאיתא בברכות דף י"ע"ב מוזכר אהבת המקום לבנינו כנסת ישראל.

אשר לפי זה מבואר יחוד השמחה בתלמוד תורה אשר בו ישנו הבחינה של בניס, שעליו מיוסד ענין השמחה בעבודת ה' כמבואר בתנחומא.

והדרך להגיע אל השמחה בתלמוד תורה, כבר כתב הרמב"ם בפיהמשי"נ לאבות (פ"ג, מ"ט), דתנן שם רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראתו אין חכמתו מתקיימת. וכתב שם הרמב"ם וז"ל שהרגל המעלות כשיקדם לחכמה עד שיהיה קנין חזק, ואחר כך ילמד החכמה אשר תזרוהו על הטובות ההם, יוסיף שמחה ואהבה בחכמה ובחריצות להוסיף ממנה, אחר שתעוררהו למה שהורגל עכ"ל. ועיי"ש ברמב"ם לעיל במשנה ח' שכתב וז"ל זה דבר מוסכם עליו מן הפילוסופים גם כן, שהרגל המעלות כשיקדם לחכמה, עד שיושגו בקנין חזק, ואחר כך ילמד החכמה אשר תזרוהו על הטובות ההן, יוסיף שמחה בחכמה ואהבה בה, ושקידה על ההוספה בה, הואיל ותעוררהו אל מה שהורגל, ואם קדמו קנייני הרעות ואחר כך למד, ותהיה החכמה מונעתו ממה שיתאוה לו בהרגל, תכבד עליו וישליכנה עכ"ל.

אך בענין השמחה בתלמוד תורה, יש לזוהר מעצת היצר הרע היושב בין שני מפתחי הלב, דהרי מבואר בחז"ל גודל הענין להשתוקק לעלות מעלה מעלה בהשגת התורה, והרי על התורה כתיב (איוב י"א, ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ואיתא בפסיקתא דרב כהנא (פרשת יתרו פ"ב) וז"ל מפני מה ניתנה במדבר סיני וכו', מה המדבר אין לו סוף, כך היא התורה אין לה סוף, שנאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ורבינו יונה באבות פ"ב מ"ח כתב וז"ל כי התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ואין השגת האנוש יכולה להגיע אל הקצה האחרון, וכמה כל אדם מרוחק ממנו עכ"ל, אשר לכן היצר הרע יכול לגרע משמחתו בלימודו מחמת השתוקקות שלו לדעת הרבה יותר, והמרחק ממנו, וכמו שהוא בעניינים גשמיים, שמה שנכסף לעוד, ממעט ההנאה במה שכבר יש בידו, וכמו שכתב החובת הלבבות בשער הבחינה בפתח השער.

אך כל זה הוא מעצת היצר הרע וכזביו, להפריעו משמחתו בתלמודו, אשר כל כך חשובה ענינו וכמו שנתבאר. אך אמיתות של דברים הוא, שקנין תורה אינו דומה כלל וכלל לקניינים גשמיים, ובקנין התורה אין ההשתוקקות לעוד, מגרע כחוט השערה שמחתו במה שלמד ולומד, וכמבואר בדברי הגר"א במשלי (י"ז, כ"ד) על הפסוק את פני מבין חכמה

ועיני כסיל בקצה ארץ, וז"ל כלומר המבין אינו רואה לקפוץ, אלא מבין מה שלפניו, אבל הכסיל עיניו לקצוץ ארץ, ובעת שיתחיל ללמוד, עיניו ייחלו לסיים השי"ס או המסכת וכו', אבל הלומד כדי לקיים מצות בורא יתברך, טוב לו גם כן בעת שלומד, כי עושה מצות הבורא יתברך במה שלומד וכו', וזהו שנאמר את פני מבין חכמה, שהמבין רואה את החכמה שלפניו ונהנה ממנו, אם מעט ואם הרבה, רק שיהא יודע על בוריו ותשבע נפשו ויקיים, אך בטן רשעים תחסר, כי אין כוונתם רק להתגדל בעיני הבריות, וקובצים הרבה בפעם אחת, והם אינם יכולים לבלוע כל כך הרבה, ועל ידי זה תהיה בטנם חסרה, כמו שנאמר כי נעים כי תשמרם בבטןך, ולכן תהיה בטנם חסרה כי לא ישתייר בה מאומה עכ"ל (ובהך ענינא, עיין עוד במה שכתב רש"י בעי"ז דף י"ט ע"א ד"ה צייד הרמאי).

(ובענין זה כתב ברוח חיים באבות (פ"ו, מ"ו) בהא דתנן שם והשמח בחלקו וז"ל ואינו אץ להעשיר, וגם אינו הולך בגדולות בלימודו, רק לומד מעט מעט עד שהוא בקי בהן, ואינו מתנאה לידע הרבה בפעם אחת, ועל ידי זה ישכח הכל עכ"ל).

ובתמיד דף ל"ב ע"ב איתא, תנא רבי חייא כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה'.

והמשך חכמה בפרק ויקרא על הפסוק (ג, ב) ושחטו פתח אהל מועד, כתב לבאר דברי הגמ' וז"ל להכוונה של לומד בלילה, הוא שלומד בעת אופל, לא לכבוד רק בסתר, בצינעא, בעת הדחק, והלומד על מנת להתכבד, או לעשות רב, או להשלים את נפשו, הוא כזורע, ואחרי כן כשבא לעת התועליות, נעשה כקוצר, וזה הזורעים בדמעה ברנה יקצורו, נאמר (נדצ"ל דנאמר) על כל מפעלות האדם, אם לא בא עדיין התכלית נעשה כזורע לאיזה פעולה, ואין זה שעת רינה, אבל העוסק בתורה במסתרים ולבלי לאיזה (נדצ"ל איזה) תכלית, רק התקשרותו לתורה הוא התכלית, א"כ השכר שלו הוא משיג בעת עסקו בתורה, וזה קומי רוני בלילה, שתיכף בעת הלימוד ירוץ מטוב לב, כי קשור הוא להשם יתברך מדי עסקו בתורה, וטועם נועם התורה האלקית ודוק עכ"ל. הרי ומבואר מדברי המשך חכמה, דגם כשכוונתו לתכלית רוחני, דהיינו להשלים את נפשו, מכל מקום אין שעת לימודו שעת רינה, דרק כשכל תכליתו הוא להתקשר לתורה ולקודשא בריך הוא, אז הוי השעת לימוד שעת רינה, ותיכף בעת הלימוד ירוץ מטוב לב (ועיין כעין זה ברוח חיים אבות ריש פרק ו').

נמצינו למדים מדברי הגר"א והמשך חכמה, כי טוהר הכוונה הוא הקובע, דכשכוונת הלומד הוא אך ורק לקיים מצות בוראו, אז בכל דיבור ודיבור של התורה הקדושה שהוא מצוה בפני עצמו (כדאיתא בירושלמי ריש פאה וכמו שכתב שם הגר"א בשנות אליהו), הוא שמח כעל כל הון מחמת קיום מצות בוראו, ואין גרע כלום מזה, מחמת מה שיש לו צמאון והשתוקקות לעוד, ולא עליך המלאכה לגמור כדתן ספ"ב דאבות (ועיין עוד בהקדמה מה שכתבתי בענין זה בשם הראני"ח).

ובנפש החיים (שער ד' פרק ו') כתב וז"ל ולכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט, ע"ב) טוב לי תורת פיך כו', אמר כי לבי שמח בעמלי בתורה הקדושה ברב עז, בהעלותי על לבי שהיא תורת פיך, שכל תיבה ממש מהתורה שאני עוסק בה כעת, הכל יצא וגם עתה היא יוצאת מפיך יתברך עכ"ל.

ובספר מעלות התורה כתב וז"ל עוד אמרו חכמינו ז"ל כשאדם עוסק בתורה מקיפים אותו מלאכים הנבראים מהבל פיו כמלא עין, והוא בתוכם כמלך בגדוד וכו', וגם אלו היה זוכה אדם אחד, שהוא שפל אנשים ומבוזה בתכלית, להיות עובד מלך גדול, אותה העבודה שגדולי המלכות עושים לפניו, בודאי היה מלא שמחה עד אין תכלית, אף על פי שאינו מקבל שום שכר על עבודתו, על אחת כמה וכמה האדם שזוכה ללמוד מה שמלאכי השרת משתעשעים בה תמיד, וגם כל הצדיקים שבגן עדן עוסקים בה עכ"ל.

נקח דברי הגר"א נר לרגליו ואור לנתיבתיו - "אין יצר הרע שורה אלא במקום פגום" (אבן שלמה פרק ד' אות ו') - ומדבריו אלו של הגר"א נימא גם לעניינינו, דרך כשיש עוד כוונות מוצא שם היצר הרע כר נרחב לשלוח משם חיציו, ולפתות הלומד עם ערמומיתו, ולעשות האדם כסיל (וכדברי החפץ חיים [בספר חפץ חיים על התורה פרשת וילך] שמה שהיצר הרע נקרא כסיל, לא משום שהוא בעצמו כסיל, אלא נקרא כסיל על שם מלאכתו, כמו שהסנדלר נקרא מי שעושה נעליים, ומי שתופר בגדים נקרא חייט, כן היצר נקרא כסיל, בשביל שמלאכתו הוא "להכסיל" את בני האדם) שיהיה ענינו לקצוי ארץ, ולגרע מהשמחה הראויה בכל מלה שהוא לומד, וכדברי הגר"א והנפש החיים הנ"ל.

הבה נלמוד מהתנא רבי עקיבא - מעשה ברבי עקיבא שהיה יושב ושונה לתלמידיו וזכר לו מה שעשה בילדותו אמר מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות בשוק (אבות דרבי נתן, פרק כ"א).

רבי עקיבא הרי היה בן ארבעים שנה ולא שנה כלום, וכדאיתא באבות דרבי נתן פרק ו', דהיינו שארבעים שנה של לימוד של רבי עקיבא - של

לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין של הלכות, עד שאפילו מרע"ה לא היה יודע מה הן אומרים עד ששש כחו כדאיתא במנחות דף כ"ט ע"ב - היה חסר לו לרבי עקיבא, והתנא רבי עקיבא ידע כמה גדול ונשגב, הוא ערכו האמיתי של אפילו רגע קט של לימוד תורה, ומכל שכן של ארבעים שנה, וכשרבי עקיבא נזכר באמצע לימודו מה שעשה בילדותו, זה לא הפריע שמחתו בלימודו כחוט השערה, אדרבה מזה לקח דמות של יושבי קרנות, והודה לה' על ששם חלקו מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, דכך מרגישים וכך חושבים, כשהלב מכין אך ורק הכוונה הטהורה והראויה לקיים מצות הבורא, דאין שם מקום פגום להיות כלי קיבול לחרצובות רשע של היצר הרע.

כתב הראנ"ח בדרשותיו פי שופטים וז"ל:

וביאר עוד ענין אחר בשמחת התורה משונה משמחת שאר הדברים, וזה להיות מודעת זאת, כי השמחה לא תתיחס בכל הדברים אלא אחר הגיע האדם אל תכלית הענין ההוא ואל גמר מלאכתו, אבל טרם הגיע אל תכלית הדבר ההוא ובעודו עסוק בהשגתו לא ינוח ולא ישקוט לבבו, אבל אדרבה יוסיף עצב עמה עד השיגו אל תכליתו. אמנם דרך התורה אינה כן כי אף בהיות האדם עסוק בהשגתה, וטרם הגיעו אל תכליתה, ששון ושמחה ימצא בה, והוא מה שאמר הכתוב בדרך עדותיך ששתי כעל כל הון, אמר כי גם בדרך אשר אנכי הולך עליה עדיין ודורך בה להגיע אל עדותיך, ששתי כאשר יגילו האנשים על כל ההון אחר הגיעם אל תכלית כלו. והוא מה שאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, כי התורה אפילו דרכיה אשר ידרוך הדורך לבא אל תכליתה, הם דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, לא כשאר הדברים אשר בהיותם בדרכי השגת הדברים ההם, לא ינעמו ולא ינוחו ולא ישקוטו, ובנתיבות לא ידעו השקט ובטח עד הגיעם אל התכלית. והוא אמרו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', שההולכים בתורת ה' עם היותם עדיין הולכים, יאושרו בשם תמימי דרך שהגיעו לתכלית הדרך אשר דרכו בה, על כן אמר התהלכו בשם קדשו ישמח לב מבקשי ה' שמבקשי ה' ודורשיו שלא יגיעו אל התכלית, אבל עודם מבקשים את ה' ישמח לבכם יישוו ויעלצו, והוא מ"ש דרשו ה' ועזו בקשו פני תמיד, שאף שהמבקש כל דבר אינו מבקש אלא לתכלית מציאת הדבר ההוא, אבל אם ידע שלא ימצא לעולם הדבר ההוא לא יעסוק בבקשתו, מכל מקום בענין ההשגה, אע"פ שהאדם הוא נמנע לעמוד על תכלית ההשגה כענין שארז"ל תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעולם הבא, בקשו פניו תמיד ובבקשה עצמה תשיגו ששון ושמחה כי ישמח לב מבקשי ה' עכ"ל.

כ"ב שאלות לפלפולא

א. במהרש"ל (סוכה מו. בתוד"ה הרואה) הקשה אמאי לא תקנו ברכת שהחיינו להרואה לולב וסוכה כמו ברואה נר חנוכה, ותי' דברכת שהחיינו אינו שייך אלא היכא דמברכים עמו ברכה נוספת עיי"ש. וצ"ע מברכות לז, דאיתא התם היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו וכו' נטלן לאוכלן הכהן מברך המוציא, ועיין ברש"י שם דמבואר דהישראל המביא את המנחה אומר שהחיינו, א"כ מצינו דשייך ברכת שהחיינו גם כשאין מברכים ברכה נוספת.

ב. אמרינן בסוכה מז. דבשמיני עצרת מיתב יתבינן בסוכה וברוכי לא מברכין, ולא הוי זלזול לחג שמיני עצרת בזה שיושבים בסוכה, כיון דאין עושין ברכה על ישיבת סוכה, כן מבואר בכל הראשונים שם. וצ"ע לפי"ז בדברי בעל המאור סוף פסחים דהקשה למה אין סופרים בחוץ לארץ ספירת העומר בחג השבועות משום ספיקא דיומא ותירץ דהוי זלזול לחג השבועות שהוא דאורייתא, שבזה שסופרים כאילו אומרים שעדיין אינו יר"ט. ולכאורה אמאי לא נימא דיספרו ספירת העומר בלא ברכה דאז לא הוי זלזול כמו דאמרינן הכא לגבי סוכה.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

בחיי התורה אין מושג של "שטח הפקר" (נוטראל) כמו שכתוב "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע". אנו למדים מכאן שיש שתי מיני עמלות – או להיות עמלים ויגעים בתורה ובמצוותיה ואז זוכים להטוב האמור ולחיים מאושרים למאוד, ואידך להיות עמל ויגע בדברים שהענישה התורה למי שאינו עוסק בתורה. ושתי דברים אלו של עמל התורה ושל עול התורה אלו דברים שאין האדם יכול לברוח מהם ולהתנער מעמם וכדכתיב "אדם לעמל יולד", ד' הטביע את עולמו בטבע שהאדם יהיה חייב להיות עמל בעולם, וכמו שהאדם אינו יכול להתקיים בלי מזון וכלי מים כמו כן אחד מאנפי הדברים החיונים שחיות האדם תלוי בהם הוא ה"עמלות" ואין שום היכי תמצי

ג. עיין בסימן תקצ"ה ס"א דמבואר שם דאם יש לפניו שני עיירות בראש השנה, באחד ודאי יכול להתפלל מוסף אמנם לא יהיה שם תקיעות, ובשני לא יוכל להתפלל תפילת מוסף וספק אם יהיה שם תקיעות, ילך למקום השני. והטעם כמ"ש שם מ"ב (ס"ק ב') דספק דאורייתא דהיינו ספק תקיעות עדיף מודאי תפילת מוסף דהוי דרבנן. ועיין שם בשעה"צ (ס"ק ב') דהביא מהפמ"ג דנסתפק האם דין זה נאמר גם ביום ב' דר"ה לדין דבקיאי בקביעא דירחא ויש במקום השני ספק אם ימצאו שם שופר האם ג"כ עדיף ללכת למקום השני, עיי"ש. ויש לעיין דהכא גבי שופר מספקא ליה וגבי לולב כת' במ"ב (תר"א סק"א) בפשיטות דביום ב' דסוכות אם יש לפניו ב' מקומות ללכת האחד שודאי מתפללין שם ואין שם לולב ובמקום השני אין מתפללין וספק אם ישיג שם לולב שילך למקום שודאי מתפללין. וצ"ב מאי שנא דגבי שופר מספק"ל וגבי לולב פשיטא ליה.

ד. עיין בשר"ע (תקפ"ט סעיף ה') דמי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו יכול לתקוע ולהוציא את עצמו וצריך שיתקע לו בן חורין להוציאו. והטעם אמרו בגמ' דלא אתי צד עבדות שבו ומוציא צד חרות שבו. וצריך לבאר אמאי לא אמרינן כן גם לגבי נטילת לולב דחצי עבד וחצי בן חורין שנוטל לולב לא יצא יד"ח דנטילת הלולב נעשית ע"י חצי עבדות שלו ולא אתי צד עבדות

מדברי הגאון הגדול רבי חיים גרים זצוקלה"ה

ודרך שיכול האדם לברוח מלהיות עמל תחת השמש. דבר זה אפשר לראותו בחוש, כי כל אחד בעולם יהיה מי שיהיה כולם מחפשים איזה עבודה וחפקיד להיות עמל בו, ואפילו הפועל הפשוט שעוסק בכגון מה, גם הוא כל כך מאושר שמצא כמה להתעמל עמו והוא שש ושמש על שאינו הולך בטל, וסיבת הדבר הוא מכיון שכך הטבע ד' את עולמו שהאדם יהיה נדרש מעצמו שיעמול, וזהו חיותו. אי לכך באם אדם אינו משים את עמלו בתורה אזי מחוייב הוא להשלים את מכסת העמלות שהיה מוטל עליו לעמול בתורה, כדכתיב באיוב (ה', ו) אדם לעמל יולד, וכמשאחז"ל אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו (ברכות דף יז, ה) להיות מוטרד בדברים בטלים ח"ו (ועיין סנהדרין צט:).

שבו ומוציא צד חרות שבו, דהא עבד פטור מלולב.

ה. יעויין בסימן תרמ"ג סעיף א' סדר הקידוש יין קידוש וסוכה, וכת' שם במ"ב (סק"א) שא"א לברך על הסוכה קודם שיברך על קידוש היום שהרי מתחילה נתקדש היום ורק אח"כ נתחייב לישב בסוכה. וצריך להבין דלכאורה קידוש היום וחובת ישיבת סוכה באים ביחד ממש, דמיד כשמגיע יום ט"ו באותו רגע מתקדש היום ובאותו זמן מתחייב בסוכה (דחייב ישיבת הסוכה אינו משום היר"ט, דאף בחוה"מ חייב לישב דהתורה צוותה לישב בסוכה מט"ו בתשרי שבעת ימים).

ו. בשו"ע (סי' תרל"ט ס"ג) כת' אכילה בסוכה בליל יר"ט הראשון חובה, ועיין בבה"ל (שם ד"ה בליל יר"ט) דהביא מה שתמהו כל הפוסקים מאי רבותא בזה דהא גם בשבת ויר"ט חובה לאכול פת וממילא מצוה מן התורה לאכול בסוכה. וכת' שם הביאור הלכה דנפק"מ לאדם שאכילה בשבת וביר"ט צער הוא לו ומתענג בתענית, דמבואר לעיל בסימן רפ"ח דפטור מלאכול וזהו רק בשבת ובשאר ימים טובים, משא"כ בליל א' של סוכות דאכילה גופא הוא מ"ע יהיה מחוייב לאכול בסוכה אף אם מצטער מאכילתו. וצ"ב אמאי לא נימא דפטור מאכילת הכזית אם מצטער באכילה מדין מצטער פטור מן הסוכה, ומבואר בשעה"צ (שם ס"ק מ"א) דדעת המחבר דמצטער פטור גם בלילה ראשונה.

ז. בסימן תרל"ז כת' במ"ב (סק"א) בפשיטות דאם נפל הסכך כולו ביר"ט יכול להקימה ע"י עכ"ם. וקשה דבמ"ב (תרכ"ו סק"כ)

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

בימים כה נשגבים אלו שכל חושי האדם ותכונותיו עסוקים וטרודים בהכנת מצוות החג צריך לכה"פ להתפלל לז' ולבקש מאיתו ית' שנוכה לקבל את ההארה הראויה לתת לנו מבית המלך ומגדיו. ויש לפרש את הבקשה בלשון המדוברת ולהתחנן מלפניו יתברך שיזכנו לקבל את החג הקדוש ההולך ובא כראוי וכנכון והכשר לכבינו לכך. וכדומה בכל אופן מאופני הבקשות בלשון המדוברת כבן המבקש צרכו מאביו. וכן ראיתי רבות פעמים אצל הגאון הגדול רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שהיה מפרש

הביא הפמ"ג נסתפק אם מותר לומר לנכרי שישכך לו סוכה ביר"ט באין לו אחרת והביא שם את סיום דברי הפמ"ג להורות היתר חלילה לי, ולכאורה מאי שנא בין להעמיד סוכה חדשה דמסתפק שם אם מותר לומר לעכ"ם להיכא דנפל הסוכה, דכת' הפמ"ג בפשיטות דמותר לומר לעכ"ם להקימו.

ח. בגמ' (סוכה כז:) חכמים אומרים דאדם יוצא יד"ח בסוכתו של חבירו דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, וכת' רש"י דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בזה אחר זה, וא"א שיהא לכולן דלא מטי שר"פ לכל חד אלא ע"י שאלה. מבואר בדעת רש"י דלא שייך דהיה לאדם קנין בפחות משוה פרוטה. וצריך ביאור דרש"י סיים דבריו דא"א שיהא לכולן אלא ע"י שאלה, והא בשאלה גם צריך קנין דשואל צריך קנין כדי שיחול עליו דיני שאלה, וא"כ היאך שייך לומר ששואל הסוכה לכל ישראל, והא כמו שאין קנין על דבר פחות מש"פ כך א"א שיחול שאלה על פחות מש"פ.

ט. בשעה"צ (סימן תרל"ד סק"ז) כת' דמה דאמרינן דצריך שיהיה שלחנו בתוך הסוכה גזירה שמא ימשך אחר שלחנו, אינו אלא היכא דאוכל מן המאכל שערוכים לפניו על השלחן מבחוץ אז חיישינן שמא ימשך אחה' שלחנו אבל היכא שיושב בסוכה ואוכל ואינו לוקח מן השלחן כלל רק נוהג כמו עני שפתו בידו ואוכל לא גזרו חכמים כלל שמא ימשך. וצריך ביאור מהא

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

שיחתו ותפילתו בלשון המדוברת על כל הנצרך לו. וכן עשה גם בבואו להתפלל לפני מקום המקדש בכוהל המערכי. והוי מרגלא בפומיה לפרש בקשתו בלשון המדוברת (באדיש) ומבקש את אשר בלבבו הטהור, עד שמקורביו כבר ידעו שכשהוא אומר או מספר איזה אימרה או עובדא והיה שחור במליצת לשונו איך האב "איהם" גיבעטין או איך האב "איהם" געזאגט (בקשתי "לו" או אמרתי "לו") היה הכוונה פשוטה ש"איהם" הכוונה להשי"ת וכל כך היה רגיל בבטוים אלו ככן השח לאביו את כל אשר עם לבבו עד שהיה לנו פשוט בתכלית שלא קיים מושג "איהם" רק להשי"ת.

דמבואר (סימן תר"מ במ"ב ס"ק כ"ז) דהיכא דינן בסוכה ופושט רגליו חוץ לסוכה צריך ליזהר שהשלחן יהיה שם בתוך הסוכה דחיישינן שמא ימשך אחר שלחנו, והא באופן זה אינו בא לאכול כלל, וא"כ אמאי חיישינן שמא ימשך אחר שלחנו והא לא גרע מגוונא דשער הציון הנ"ל דיושב ואוכל ופתו בידו ואינו לוקח מן השלחן דאז לא חיישינן, כ"ש הכא שאינו אוכל כלל.

י. אמרינן בגמ' (סוכה מו:): דעת ר' יוחנן דסוכה אפילו בשמיני אסורה וכן נפסק בשו"ע (סי' תרס"ז ס"א) והטעם כ' במ"ב (שם סק"ב) והוא מגמ' הנ"ל דאילו מתרמי סעודה בביה"ש בעי למיכל בגוה, ומיגו דאתקצאי בביה"ש איתקצאי לכולי יומא, כלומר כשעומד קודם בין השמשות של שמיני בדעתו דאם מתרמי סעודה יאכל בסוכה וכיון שמקצהו בביה"ש איתקצאי לכל יום השמיני. ויש להבין דהא המ"ב (סימן תרס"ח סק"ז) כת' דהסכימו האחרונים דאין לאכול בביה"ש של שמיני עצרת עד שחשיכה ועיין בשעה"צ (סק"ב) הטעם. וא"כ כשעומד קודם בין השמשות יודע כבר שלא יוכל לאכול בסוכה, וא"כ איך אמרינן דמקצה הסוכה משום דאי מתרמי סעודה בביה"ש בעי למיכל בגוה, והא אי מתרמי סעודה בביה"ש לא יוכל לאכול.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

כת' הרמב"ם (סוף הלכות לולב) השמחה שישמח בהם האדם בעשיית המצות ובעבודת הקל שצוה בהן עבודה גדולה הוא. במילים ספורות אלו מגדיר הרמב"ם את מהות השמחה העוברת כחוט השני וכבריה החיכוך בכל אחת ממצות ה' ובעבודתו יח"ש.

אמנם יש דברים המתעים את השמחה מן האדם והוא לסיבת החטאים המבדילים בינו לבין קונו. כי כל הקרוב אל ד' לא יתכן בו שום עצבות וצער משום שכל המצוי בקרבת אלקים טוב. הוא נשפע מהעו והחדרה שבמקומו יתב"ש. ולכן נקראת השמחה "עבודה גדולה" כי לא ישיגה כי אם נקיי הדעת וטהורי הלב שאין ביניהם מחיצה מבדלת בינם לבין קונם. משא"כ בימי חג הסוכות בהם כלל ישראל יוצאים נקיים וטהורים מקדושת יום הכפורים בו נמחלו כל העוונות והוסדר כל המחיצות

יא. כתב בשר"ע (סימן תרנ"א סעיף י"ב) דד' מינים מעכבים זה את זה, שאם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא. וכת' בביאור הלכה (שם ד"ה אבל) שאם נוטל ג' מינים לזכר בעלמא צריך לזהר שלא יכוין לשם מצוה דיש בזה משום בל תגרע, משמע דאם לא חשב כלום אינו עובר משום בל תגרע. וצ"ע דבסימן ל"ד ס"ב כת' הביאור הלכה (בד"ה יניח) דהמניח תפילין דר"ת יחשוב שאינו מכוין רק לשם ספק, דאם יניח בסתמא עובר על בל תגרע, דמצוה בזמנו לא בעי כוונה, הרי שסתמא לא מועיל כדי שלא יעבור על בל תגרע.

יב. מבואר ברא"ש (ריש מסכת סוכה) דהא דצריך דהסוכה יהיה ז' על ז' משום דגברא באמתיה יתיב, והיינו ו' על ו' ועוד טפח לשלחנו כדאיתא בירושלמי כמה כדי שלחן טפח. וצריך להבין אמאי שיערו הסוכה ו' על ו' ככל גוף האדם, והא לכאורה הדין הוא דאפשר לשבת אפילו לכתחלה רק ראשו ורובו, וא"כ אמאי לא די בקצת יותר מג' על ג' דזה שיעור ישיבת ראשו ורובו של אדם דהא כל גופו ו' על ו' ועוד טפח לשלחנו.

יג. יעויין בכפות תמרים (סוכה לא: תוד"ה באשרה) דהוכיח מדברי התוס' דאם הגביה לולב של הפקר ומציאה שלא ע"מ לזכות בו אינו יוצא בו ביר"ט הראשון, דאף דאינו גזול מ"מ אינו יוצא דלא הוי לכס. וצריך להבין אמאי לא נימא דיוצא בו כיון דבידו

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

זאת היא העת המתאמת לשמחה אמיתית ונקייה מכל רבב וז' וכל אחד יוכל לזכות בה לפי דרגתו.

ובאמת שבתפילות החג ובפרט בתפילת אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו וכו' הרי הלב מתמלא על גדותיו משמחה כ"ה שאנו עם בני ישראל זכינו להיות העם הנבחר המצוים ועושים רצונו של מקום. ורק בנו בחר ד' להיות לו לעם האם אפשר להעלות עלי גויל ולהסכיר את גודל השמחה המתפרץ ממעמקי הלב הטהור.

ואחרי ההתבוננות הנכונה והאמיתית שוב אין צורך לחפש עצות וסגולות כמה לעורר א"ע לשמחה ואין לשמח כי השמחה האמיתית העולה ובא ממעמקי השכל המחשבה אין לה גבול ואינה צריכה לכלי קיבול לצמצמה בדבר מסוים אלא שכל כולו אומר שמחה וחדוות ד' הוא מעוזו.

לזכות בו כמו דאמרינן דאתרוג של דמאי יוצא בו אף דאינו עני משום דבידו להפקיר נכסיו ויהיה עני.

י. כתב המ"ב (סימן תר"מ סק"ה) דאסור להאכיל לקטן בידים חוץ לסוכה אפילו לאדם אחר דהיינו ליתן לתוך פיו או לצוות לו לאכול ובשעה"צ שם (ס"ק ח') הוסיף דלאפוקי כשמוניח לפניו לאכול והוא אוכל מעצמו. וצ"ע דהרי בסימן שמ"ג כת' המ"א והביאו המ"ב שם בס"ק ד' דאסור ליתן לתינוק דבר מאכל של איסור אפילו לשחק בו שמא יאכלנו דהוי כמאכילו בידים.

טו. במ"ב (סימן תק"מ ס"ק כ"ז) אסור לתקן מכשירי אוכל נפש בחוה"מ כשנשברו מערב יר"ט והיה יכול לתקנם ושאינו מאוכל נפש עצמו שמותר אף בכיון מלאכתו לחוה"מ. וצ"ע מאי שנא מקציצת עצים להסיק תנורו דכת' בשעה"צ (ס'י' תקל"ג סק"ג) דמותר אף בכיון מלאכתו, והא לכאורה הוי ג"כ מכשירי אוכל נפש.

ז. בביאור הלכה (ריש סימן תקמ"ב בד"ה ואפילו) כת' בסר"ד ואם עושה מלאכות לצורך מצוה מותר לטול עליהם שכר. וצ"ע דבסימן תקמ"ה ס"ג לגבי כתיבת תפילין ומזוזות לא הותר לכתוב ולמכור לאחרים אא"כ אין לו מה יאכל או שיהיו לו הוצאות ליר"ט בהרווחה אבל לצורך רווח בעלמא אסור.

ז. דעת רש"י (ר"ה כט. ועירובין צו) דאשה המקיימת מ"ע שה"ג עוברת בבל תוסיף. ויש להקשות דהנה אמרו (גיטין מא.) ב"ה

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

מובא בראשונים שלכן קבעו חג הסוכות חייבן וסמוך ליום הכפורים כדי להסמך את שמחת החג של חג הסוכות ליום הכפורים שבו כל ישראל יוצאים מזוככים ומטהורים ואין להן זמן המסוגל לשמחה כזמן של מחילת עוונות. ודוד המלך משתפך בערגה בשירתו (תהלים מח, ג) ואומר "גדול ד' ומהולל מאד בעיר אלוקינו הר קדשו (ובמה הוא מהולל מאד בעירו) יפה נוף משוש כל הארץ (ביפי של ירושלים שהוא משוש כל הארץ חדרות ושמחת כל הארץ וכמה ואין נשפע השמחה הגדולה בעיר קדשו ופי' רש"י שמי שהיה עצב על עבירות שבידו מביא חטאות ואשמות ומתכפר לו והוא יוצא משם שמח - ודוד המלך ממשך

אומרים חצי עבד וחצי בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, אמרו להם ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול לישא בת חורין אינו יכול עיי"ש, ולדעת רש"י ה"ל טפי ה"ל לב"ש למימר לב"ה מה יעשה בכל מצוות שהז"ג, אם יקיימם הרי יעבור הצד עבדות שלו בבל תוסיף כמו אשה, ואם לא יקיים הא הצד חרות שבו מבטל קיום העשה.

יח. בשו"ע (סימן ח' סעיף ט') נפסק שצריך לבדוק את חוטי הציצית אם הם כשרים כדי שלא יבדך ברכת ציצית לבטלה, ומבואר שם בנ"כ (הובא במ"ב ס"ק כ"ב) דאף דמוקמין ליה אחזקתיה שהוא כשר מ"מ חייבו לבדוק משום חומר דלא תשא שיש על ברכה לבטלה, דאם הציצית פסולים יהיה ברכת הציצית לבטלה. ויש להבין מאי שנא דבד' מינים לא חייבו לבדוק את הד' מינים אם הם עדיין כשרים קודם שנוטלים לבדך, דאולי נפסלו ויהיה ברכתו לבטלה.

יט. המג"א כתב דלדעת היראים דאף למ"ד גזל עכ"ם מותר היינו דיכול להשתמש ואינו מחוייב בהשבה אבל אינו שלו, לפי"ז אין יכול לצאת ידי חובתו בנטילת ד' מינים שגזל מעכ"ם ביום הראשון, דבעינן לכס. ויש לעיין דלדעת היראים כיון דהגזל מותר ואינו מחוייב בהשבת הגזילה לעכ"ם, ואף אינו צריך להודיע לעכ"ם, א"כ הרי זה אבוד מעכ"ם בעל החפץ, והרי הדין הוא דאבידת עכ"ם מותרת, ואבידת עכ"ם מותרת היינו

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

ואומר) אלוקים בארמנותיה נודע למשגב (שמחוך הידיעה וההכרה שד' שוכן בעיר קדשו בארמנו בתוך בני ישראל נתעורר בהם אהבה כה גדולה לאביהם שבשמים עד שמי שהיתה בידו חטא מיהר לכפר על נפשו לכל יפגם אהבתו. עד שאמר חז"ל (תנחומא פנחס יג) מעולם לא לן אדם בירושלים ובירו עוון. וע"י שנתכפר העונות נתמלאו שמחה איתנה שמלאה ואפפה כל ישותם? ומציאותם מרוב אהבה. ולכן בחג הסוכות שאין בנו חטאים אחר שנתכפרנו ביהו"כ מצוים אנו על שמחת החג כאותם אנשי ירושלים שמעלת שמחתם משוש כל הארץ - נבעה משום שהיו נקיים מחטאים ומש"כ השיגו בגדול אהבת ד' שהיא הגורמת לשמחה.

דשייך למוצא לגמרי, והוי לכם.

כ. בשו"ע (סימן תרמ"ט ס"א וס"ה) מבואר דלולב גזול בשאר ימי החג יוצאין בו ידי חובה, ולית לן משום מצוה הבאה בעבירה, דבמילי דרבנן לא חיישינן משום מצוה הבאה בעבירה (עי' מ"ב ס"ק ל' בשם המג"א דכן ביאר דברי השו"ע). ויש להקשות דבשו"ע (יר"ד סימן ש"מ סל"ט) פסק דהקורע בחלוק גזול לא יצא ידי קריעה, וכתבו שם כל הנ"כ שהטעם הוא דהוי מצוה הבאה בעבירה. והרי חיוב קריעה הוי לרוב הפוסקים מדרבנן, וכן בשו"ע (שם סעיף ל').

כא. ברמ"א (סימן תרל"ט) כת' דכל הפטור מן הסוכה כגון מצטער ואינו יוצא משם אינו מקבל שכר ואינו אלא הדיוט, ועי' בביתור הלכה (שם ד"ה וכל הפטור) דהוקשה לו א"כ איך מצינו

מדברי הגאון הגדול רבי חיים בריס זצוקלה"ה

קנין תורה

בפסוק ואהבת את ד' א' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאריך כתוב בספרי והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, למה נאמר לפי שהוא אומר ואהבת את ד' א' בכל לבבך איני יודע באיזה צד אוהבים את הקב"ה ת"ל והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה "מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו" פ"י איך יתכן לצוות על אהבת ד' דבשלמא לצוות על קיום מצוה מעשית כהנחת תפילין וכשמירת שבת דברים אלו בכח האדם לחייב את עצמו ולשעבד בפועל את אבריו, אבל אהבה שהוא דבר המסור ללב איך אפשר לצוות על כך, ת"ל והיו הדברים וגו' שעי' שתלמד את התורה ותשימם על לבך אתה מכיר את הבורא ומתדבק בו יתברך.

ובמדרש תנחומא כפ' נח כתוב בזה"ל לפי שאין לומד אותה (היינו את התורה שבע"פ) אלא מי שאוהב את הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאורו, שנאמר ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך וגו'.

ולכאורה שתי המאמרים האלו סותרים זו את זו, שמדברי הספרי נמצאת למד שהתמדת הלימוד מביא לידי אהבת ד' ואילו מדברי התנחומא נשמע שמי שאוהב את ד' מקודם הוא בא ללמוד את התורה, א"כ מי קודם למי, אהבת ד' או לימוד התורה.

וכמו כן יש תמיהה בין תרי מאמרי חז"ל באבות (פ"ו) משנה אחד כותב שהתורה נקנית בארבעים ושמונה קנינים וכו' משמע שכדי לזכות ללמוד תורה ולקנותה צריך

ד"ג החמיר על עצמו והעלה דלי מים לסוכה, הרי אין חיוב
לשתות מים בסוכה וכל הפטור ועושה נקרא הדיוט, ותי' שם
בשם העולת שמואל דכל הדין נקרא הדיוט היינו רק במקום
שיש בו צד איסור כמו המצטער דפטור מן הסוכה, ואם ילך
לסוכה הוה ביטול עונג יר"ט, לכן נקרא הדיוט. משא"כ אם
שותה מים בסוכה, אף שהוא פטור, אבל אין בו שום סרך
איסור לכן לא הוי הדיוט. וקשה דבתוס' (גיטין ו: ד"ה ר' יצחק)
כת' דאומר ר"ת דאין לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה דכל
הפטור מהדבר ועושה נקרא הדיוט, והתם לכאורה אין חשש
איסור כששרטט, ולדברי העולת שמואל אמאי נקרא שם
הדיוט.

כב. בשו"ע (סימן תרנ"א סעיף ה') מבואר דבנטילת הלולב מברקין
קודם ברכת על נטילת לולב ואח"כ שהחיינו. וצריך ביאור מאי

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

שהיו מקודם אצלו את כל המ"ח דברים, ואילו בריש הפרק אומר רבי מאיר כל
העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' משמע שאותן הדברים האמורים
התם, הם באים ומתקיימים אצל האדם דוקא אחר ששונה ועוסק בתורה א"כ האין
יתקיימו דברי שניהם בבת אחת, וקשיא קראי אהרדי וקשיא מתניתין אמתניתין.
אמנם הדברים יתאמתו היטב עפ"י דברי חז"ל שת"ח נמשל לכד מלא דבש, שאם
מכניסים בהכר מעט מים אזי נשפך ממנה מעט דבש, כמו כן ת"ח כאם מכניס לעצמו
דברים בטלים נאכד ממנו תורה, וזכרתי שבילדוהי הקשיתי שהרי אף שמכניס דבש
לתוך הכד ישפך דבש מהכד, ולא דוקא כשמכניס דבר וך וגרוע ישפך מתוכו התוצה.
אך עומק הכוונה הוא שאדם הלומד תורה אזי עם יגיעת התורה והתמדתה, חתגדל
והתרחב הכלי בד בבד כדי שתוכל להכיל ולקלוט את כל ההתרחבות, ותעשה האדם
כארץ צבי, שהכלי גדל ותופח בהתאם לשיעור ככולתה, וכוה יובהרו הדברים לנכון.
שבאמת הלומד תורה בלא מ"ח הקנינים אזי הוא כדברים בטלים, אבל הלומד ועוסק
בתורה בכוונה תחילה כדי לזכות להמ"ח קנינים שבהם התורה נקנית, אזי התורה עם
קניניה באים כאחד ולא יפרדו, וזוכה לשתיהם בבת אחת, והוה הדרך המובילה
ביותר לקבל את מ"ח הקנינים, כשחפץ ומשחוקק לעבוד על כך.
וכמו כן הלומד תורה כדי שיבוא דרכה לאהבת ד', אזי עם יגיעתו בתורה שבאה
מאהבת ד' תוסיף לו התורה אהבה על אהבתו, ובאהבתו חשנה חמיר, היינו הא ברור
שמכלי שתהיה אהבת ד' פועמת בלבו לא יחפץ לעמל התורה, אבל עם יגיעתו
תתעצם האהבה במעלות רמות ביותר.

שנא מהא דמבואר (סימן רכ"ה סעיף ג') דהרואה פרי חדש מברך שהחיינו ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה, ועיי"ש בפמ"ג (א"א ס"ק ז') שכת' דכשבא לאכול פרי חדש מברך קודם שהחיינו ואח"כ ברכת הפרי משום דברכת שהחיינו מתחייב בשעת ראייה ולכן קודמת לברכת הפרי. א"כ ה"נ לגבי לולב היה צריך להקדים ברכת שהחיינו, דהרי ברכת שהחיינו של לולב ג"כ מעיקר הדין היה ראוי לברכו בשעת עשיית הלולב (כמבואר במ"ב תרנ"א ס"ק כ"ט) רק נהגו להניח הברכה עד שעת נטילה, א"כ היה צריך להקדים שהחיינו.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים בריס זצוקלה"ה

עבודת הימים הקדושים ימי הרחמים והסליחות וימי הדין ראש השנה ויוהכ"פ מזככים את האדם ביוכוך הנפש והגוף, החל מאמירת הסליחות ומצות חקיעת שופר של ר"ה בהם כלל ישראל מתרצה לאביהם שבשמים, ובעבודת תיקון המידות בין אדם לחבירו בעשרת ימי תשובה כמובא ברמב"ם, שאין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו ובעבודת יום הקודש בחמשה עיגורים וריצוי וסליחת ישראל ביניהם לאביהם שבשמים, כל אלו יחדיו מזככים את האדם בעליית מדרגתם מעלה מעלה עד לבחינה הנעלית ביותר שאפשר לאדם המצוי עלי אדמות להתעלות בהם והוא בחינת מלאך, שעם ישראל ביוהכ"פ זוכים לקדש חומיותם עלי אדמות כקדושת המלאכים שאין בהם אכילה ושחיה קנאה ותחרות וכו'.

ובחלופו כל אלו היה אפשר לאדם לחשוב שעתה בהשמע קול הכרוז דקרי ואומר שובו לכם לאהליכם לך אכול בשמחה לחמך, היה אפשר לאדם לחשוב שאחר עילוי וזיכוך כה גדול שוב אין לו ממה לחשוש וכל כולו אומר התעלות ועילוי עד שלא יחקן בו שום פגיעה מפגעי הזמן והעולם הגשמי. לכן באה מצוות סוכה שעניינה דירת ארעי בלא קביעות להורות לאדם שגם אחר שנחקדש בקדושת כה רמות ובקדושת עשרה לחודש חשר, קדושה שלכאורה אין למעלה הימנו, עם כל זה כשבא לפרוש מאת הקודש חייב הוא להגדיל מעשיו וענייניו ולקבוע במחשבתו שהעוה"ז הוא רק דירת ארעי ואין לקבוע בה קביעות נצחית, כי דרכה מלאה חתמים בורות ושיחין. וכל זמן שהאדם חי עלי אדמות צריך הוא לרחמי שמים מרובים לעמוד איתן על משמרתו משמרת העבודה והקדושה לכל יפול ח"ו.

ולכוונה זו מרמזת הסוכה להורות לאדם מטרות חייו שאין אדם בטוח במצבו אע"פ שעלה ותעלה מ"מ לא נעקרה יצרו מאתו וחייב להרבות במשמר ובמשטר על כל ניע וזיע כל ימי חלדו עלי תבל.

ח' שאלות לחדודי ולאוקמי

גירסא בעיני סוכות

התשובות לשאלות אלו מפורשים הם בשו"ע, מ"ב, ביאור הלכה, או שער הציון (יש לכתוב התשובות עם המקור)

כג. איך יתכן שאדם נוטל ד' מינים לצאת בהם ותלוי היכן הוא עומד, דבמקום אחד יצא ידי חובתו ובמקום אחר לא יצא ידי חובתו (יש בזה כמה דוגמאות)

כד. איך יתכן שני אנשים מוכרים אתרוגים שאינם גזולים והידורם שוה ואין שום פסול או איסור באתרוג ובאותו מחיר ומאחד מותר לקנות ומהשני אסור לקנות.

כה. מצינו ביום א' דסוכות דאם הד' מינים שלו יוצא יד"ח ואם אינם שלו לא יצא יד"ח. איך יתכן בסוכות להיפך דאם הם שלו לא יצא יד"ח ואם אינם שלו יצא יד"ח?

כו. מצינו לענין סוכה דאם ראשו ורובו בתוך הסוכה יוצא יד"ח. היכן מצינו דין ראשו ורובו גם בפסח?

כז. איך יתכן אתרוג שנחסר פסול בחוה"מ סוכות, ואם יחסרו אח"כ עוד, יוכשר?

כח. היכן מצינו במצות ישיבת סוכה דלכתחלה ראוי להחמיר כדעה אחת, אמנם לפעמים אם יחמיר יוכל לעבור על לאו דאורייתא?

כט. בחג הסוכות צריכים לאכול סעודת קבע בסוכה ומותר לאכל פירות ולשתות מים חוץ לסוכה, אמנם מי שמחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו מים ה"ז משובח. היכן מצינו זמן דמחוייב לאכול סעודת קבע בסוכה ואכילת פירות ושתיית מים אסור בסוכה?

ל. איך יתכן שאדם נטל ד' מינים לצאת ידי חובתו, ובאופן מסויים הוא תלוי בחבירו, שאם יצא חבירו ג"כ בד' מינים אף הוא יצא, ואם לא יצא חבירו בד' מינים אף הוא לא יצא?

תשובות לו' השאלות לחדודי

ולאוקמי גירסא

שהופיעו בקובץ ודברת במ' - מנחם אב תשס"ג

א. איך יתכן שמעשה שבת יהיה מותר לעושה המעשה בשבת עצמו רק עם עשאו במזיד, ואילו עשאו בשוגג יהיה אסור לו?

יעויין בסימן ש"ח דמבואר במחבר דהמבשל בשבת במזיד אסור להנות מהמאכל בשבת. ולמוצ"ש למבשל אסור ולאחרים מותר. וכ' במ"ב (ס"ק ה) דהיכא דנתערב בשבת מאכל שנתבשל בשבת במזיד בדבר המותר שיטת החוות דעת דלמבשל עצמו מותר להנות ממנו משום דנתבטל בדבר המותר והוי דבר שאין לו מתירין למבשל עצמו משום דלעולם יהיה לו אסור. וכ' שם בשעה"צ (ס"ק י"ב) דאם נתבשל השוגג ונתערב בדבר המותר, יהיה אסור אף למבשל להנות ממנו משום דהוי דבר שיש לו מתירין דבמוצ"ש מותר להנות ממנו.

ב. קטן שהגיע לחינוך אסור באיסורי שבת דאורייתא ודרבנן. היכן מצינו איסור שבת שמותר לקטן אף אם הגיע לחינוך?

1. מבואר בש"ע (סימן רע"ה סעיף ו') תינוקות של בית רבן קורין לאור הנר מפני שאימת רבן עליהן.
2. עיין ש"ע (סימן רס"ט) דכ' דהמקדש בביהכנ"ס לא יטעום מהיין דבעינן קידוש במקום סעודה ויתנהו לקטן לשתות.
3. בסימן רס"ו סעיף ה' לענין מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיה עמו מעות יתנהו לקטן עי"ש.
4. יש שכתבו דברי הט"ז (סימן תקצ"ו ס"ק ב) לענין ר"ה שחל בשבת לתת לקטן לתקוע בשופר.

5. יש שהביאו דעת הרשב"ם והר"ן שהובא בביאור הלכה (סימן שמ"ג ד"ה מדברי סופרים) דאם התינוק צריך לכך מותר אפי' לספות לו בידים דבר שהוא אסור מדרבנן כגון ליתן לתינוק סידור או חומש שישא לביהכ"ס לצורך עצמו.
6. יש שציינו לדברי המ"ב (סימן רע"ז סקט"ו) דכ' אהא דכ' השר'ע שם דשכח נר על הטבלא מנער את הטבלא והוא נופל אפי' אם הוא דולק רק שלא יכוין לכבותו, ודוקא בנר שעוה אבל בנר של שמן אסור, וכ' שם במ"ב דע"י א"י אפשר אפי' בנר של שמן ואף דהוי פסיק רישיה. וסיים דבמהר"ל משמע דאם אין א"י מזומן יראה לעשות ע"י קטן.
7. יש שהביאו את דברי שר'ע הרב (סימן שמ"ג סעיף י') שמותר ליתן לתינוק עוגה ועליו אותיות אע"פ שבדאי יאכלנה (עיין מ"ב סימן ש"מ ס"ק י"ד)

ג. איך שייך שאדם בא להוציא דבר לרה"ר ויתחייב עליו סקילה, אמנם אם אדם אחר יאמר מילה אחת יהיה פטור.

1. הא דמבואר בגמ' (שבת עח:): המוציא שטר חוב עד שלא פרעו חייב, משפרעו פטור. ומבואר שם בגמ' בהמשך מאי עד שלא פרעו ומשפרעו עד שיאמר לזה פרעתי. וברש"י כ' כלומר עד שלא אמר פרעתי חייב משאמר פרעתי פטור דבטל ליה.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקללה"ה

שמעתי פעם מהגאון הגדול רבי יעקב קמנצקי זצ"ל בסעודת שבע ברכות שאמר שלכן מוחלים לתת ביום חופתו על כל עונותיו, יען שהתת מצוה לשמוח ולהודות לה' על טוב חסדו עימו ולא יתכן להיות בשמחה אמיתית כשיש עליו רשומי חטאים ועונות ולכן עוזרים לו מן שמיא ומוחלין לו על עונותיו כדי שיוכל להיות בשמחה כדוגמת הכתוב אצל אנשי ירושלים שלא לנו לילה אחת בחטא כאמור בתהלים יפה נוף משוש כל הארץ וכמו שפי' רש"י שם, ושמחה זו לא נבעה מריבוי כלי זמר ושיר אלא מריבוי אהבה שהתעורר ע"י מחילת עונות. וה"ה לענין שמחת החג שאנו מצוים עליה ככתוב ושמחת בחגך, ונכתבאר לעיל בשם הראשונים שלכן קבעו חג הסוכות סמוך ליום הכפורים כדי שיוכלו לשמוח כראוי ואין שמחה אלא במחילת עונות. א"כ ה"ה לכל שבעת ימי החג שאנו מצוים לשמוח בהם, ולכן גם בכל ז' הימים מוחלים לנו על כל העונות.

- נמצא דאדם הבא להוציא שטר חוב ובא הלוח ואמר פרעתי
יפטר המוציא מחיוב מיתה משום דאין בו שיעור הוצאה.
2. יש שכתבו הא דמבואר (סימן ש"א סעיף כ"ה) דאין יוצאין
בקמיע של אינו מומחה ורק של מומחה מותר, ומבואר שם
דאם בא אחד ואומר שזה "של מומחה" מותר לצאת עם זה.
3. יש שכתבו הא דמבואר בפרק המצניע דהמצניע פחות
מכשיעור אחשביה ולכן חייבים על הוצאה זו אף שהוא פחות
מכשיעור, ואם בא אחד להוציאו ואז אמר בעה"ב שאינו
מחשיבו שוב יהיה פטור המוציא אם יוציאו לדעת ר' שמעון
בן אלעזר (שבת עו.) דאף אחר מתחייב ע"פ אחשבי' על
הבעלים.
4. יש שכתבו דברי התוס' (שבת עג:) דכתבו דאפשר דהמתרה
בשבת אף אם אינו אומר בהתראתו משום איזה מלאכה
יתחייב מיקרי התראה. ואם יתרה ויאמר אסור לעשות כך וכך
מיקרי התראה, ויתחייב המותר מיתה. אמנם אם יוסיף
ויאמר שאסור לעשות כך משום מלאכה אחרת יפטר המותר
משום דסבר שמלעיג בו המתרה. נמצא א"כ למשל אם רואה
אדם שמוציא פרי לרה"ר אם יאמר לו המתרה אסור להוציאו
והוציאו יתחייב מיתה אמנם אם יוסיף ויאמר אסור להוציאו
משום זורע לא יתחייב המותר מיתה דסבר דמלעיג בו.
5. יש שכתב שמבואר (שבת צ.) דהמוציא משמשי ע"ז כל
שהוא חייב ואי נימא דיש להם ביטול, אם יבטלם שוב לא
יתחייב עליהם כשיוציאם.
6. יש שכתבו למ"ד מלאכה שא"צ לגופה פטור, מבואר בתוס'
(שבת צד. ד"ה את המת) אם יוציא דבר האסור בהנאה פטור
כגון משמשי ע"ז. וא"כ לכאורה ה"ה להוציא חפץ הקדש
האסור בהנאה יהיה פטור. וא"כ משכח"ל היכא שאדם בא
להוציא חפץ וקודם הוצאתו יקדישו הבעלים ונאסר החפץ
בהנאה והוי מלאכה שא"צ לגופה בהוצאתו ויפטר המוציא.

ד. איך יתכן שאחד זרק חפץ מרה"ר לרשות אחרת אם יש באותו מקום שלשם זרק החפץ פירות של טבל פטור הזורק ואם הפירות מעושרים חייב מיתה.

1. מבואר בש"ע (סימן שמ"ה סעיף י"א) שגומא ברה"ר אם היא עמוקה עשרה הוי רשות היחיד והמוציא מרה"ר לאותו בור הרי הוא מוציא מרה"ר לרה"י. וכ' שם במ"ב (ס"ק מ"א) שאם הבור מלאה פירות לא הוי רה"י דאין המחיצות ניכרות ואפילו דעתו לפנותן, ופטור הזורק לתוכו מרה"ר. וכ' שם דלדעת הרשב"א אם הפירות שבבור הם טבל או שאר דבר האסור לטלטל מבטל המחיצות, ואינו עובר הוצאה כשמוציא מרה"ר לאותו בור ורק אם הפירות שבבור מעושרין אז אין מבטל המחיצות וכשמכניס לשם עובר על הוצאה.
2. יש שכתבו היכא שזרק פרי חולין מרה"ר לרה"י לתוך כלי של פירות. שאם היה הפירות שבכלי מעושרין הוא עבר על הוצאה. אבל אם היו הפירות שבכלי טבל נמצא שקלקל את הפרי דהוי מדמע ומקלקל פטור (ויש לדון בזה)

ה. כל מלאכה שנעשית ע"י שני בני אדם קל יותר מאחד. איך יתכן מלאכה שאם נעשה ע"י יחיד מותר, ואם נעשה ע"י שנים אסור.

1. יעויין (סימן ש"ב ס"ג) מקפלים כלים בשבת לצורך שבת ללבשם בו ביום ודוקא באדם אחד, ובמ"ב שם (ס"ק י"ד) כ' אבל לא בשני בני אדם משום דבשנים מתפשטין הקמטים ונראה כמתקן מנא.
2. יש שהביאו דברי הירושלמי בתוס' (שבת ג. ד"ה בעשותה ושבת ה. ד"ה אמאי) דהא דתנן מושיט זה לזה בדיוטא אחת היינו דוקא בב' בנ"א ולא באחד.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

מש"כ החינוך שבטבע ארבעת המינים שמשמחים לב רואיהם. ראיתי אצל הגאון הגדול רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שבחג הסוכות היה מעמיד את הלולב האגוד בהדסים וערבות בתוך כלי עם מים וכך עמדו בפנית חדרו כמלך בגדוד כולו אומר יופי ולא יסדהו כשבכל רגע ורגע משעות החג בכל יום מימי החג לא שבעה עין מראות. וכן עשה עם האתרוג שהיה לו אתרוג תימני גדול ומהודר נקי מכל עלה ומכל רכב והחזיקו פתוח בתוך כלי מגולה וכל הרואה אומר בראי. וכל זאת להרבות השמחה בלב ממצות ד' ברה מאירת עינים ולב, כדברי החינוך האמורים.

3. יש שציינו לדברי השר"ע (י"ד רס"ו י"ד) הובא במ"ב (הלכות שבת סימן של"א ס"ק ל"ו) דכ' שם דיש ליזהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע, אלא המל עצמו הוא יפרע.

1. איזה דבר מותר לעשותו רק בחפץ מוקצה, ובדבר שאינו מוקצה אסור לעשותו?

1. בסימן ש"י סעיף ו' כת' ז"ל אסור להניח כלי מתחת לדבר מוקצה כדי שיפול המוקצה לתוכו מפני שאוסר הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו. אמנם אם הכלי ג"כ מוקצה מותר שיפול לתוכו הדבר מוקצה מפני שאינו מבטל הכלי מהיכנו.
2. כ' בשר"ע (סימן של"ו) דאם הניח חפץ בערב שבת על האילן אסור ליטלו משם בשבת וכ' שם במ"ב (ס"ק י"ב) דאסור להניח בערב שבת על אילן כלים המותרים לו להשתמש בשבת דמתוך שמותר לו להשתמש בהם יבוא להורידם מן האילן אבל אם החפץ מוקצה מותר להניחו על האילן בערב שבת שאין חשש שיבוא להורידם מן האילן בשבת. ועיין בסימן רע"ז סעיף ד'.

מדברי הגאון הגדול רבי חיים ברים זצוקלה"ה

שכר העמלות

במשלי (טז, כו) כחייב נפש עמל עמלה לו כי אכף עלי פיהו, ואמר' בגמ' סנהדרין (צט:) הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר פי' רש"י שהתורה מחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה, היינו אחרי שאדם עמל בתורה אזי תו אין האדם בודד בעולמו לעולם, כי התורה שלמד מחזרת עליו תמיד, והיא מבקשת מהקב"ה שיגלה לו סתרי תורה וסדריה

(נא למלאות טופס זה, לסמן ליד כל מספר שאלה שצירפת אליה תשובה, לגזור ולשלוח יחד עם התשובות.)

(Please fill out this form, put a check mark next to the corresponding letter of each question you have answered, and mail the form together with your answers.)

Last Name _____ שם משפחה

First Name _____ שם פרטי

Address _____ כתובת בית

City/State _____ עיר

Telephone _____ טלפון

Yeshiva _____ ישיבה

Kollel _____ כולל

כ"ב שאלות לפלפולא

☐ א.	☐ ה.	☐ ט.	☐ יג.	☐ יז.	☐ כא.
☐ ב.	☐ ו.	☐ י.	☐ יד.	☐ יח.	☐ כב.
☐ ג.	☐ ז.	☐ יא.	☐ טו.	☐ יט.	
☐ ד.	☐ ח.	☐ יב.	☐ טז.	☐ כ.	

ח' שאלות לחדודי ולאוקמי גירסא

☐ כג.	☐ כה.	☐ כז.	☐ כט.
☐ כד.	☐ כו.	☐ כח.	☐ ל.